

IZHAJA MESEČNO — CELOLETNA NAROČNINA ZNAŠA 15 DIN
NAROČA SE: PROSVETNA ZVEZA V LJUBLJANI, MIKLOŠIČEVA 7

STEV. 6

JUNIJ 1937

LETO XVI

Prosvetni tabori

Na II. zveznem svetu je bilo sklenjeno, da v tekočem letu Zveza ne priredi nobene zvezine prireditve, temveč da jih organizirajo okrožja sama kot svoje prosvetne taborne.

Vsi tabori poudarjajo tesno spojeost naše prosvetne organizacije s Cerkvijo, ki edina kaže v teh razrvanih časih pravo smer vsemu našemu kulturnemu gibanju. Druga misel, ki naj pride do izraza na taborih, je posvečena našemu slovenstvu. Živijo med nami ljudje, nočejo našemu narodu več priznati tistih pravic, ki mu gredo. Zato je nujno potrebno, da tabori nosijo pečat slovenstva.

Tretja naloga taborov pa je tudi, vzbuditi v našem ljudstvu čut socialnosti, že veliko se je pisalo in govorilo o rešitvi sodobnega socialnega vprašanja, premalo pa se je storilo, da bi smernice papeževih okrožnic presadili v življenje, spremenili jih v dejanje. Zato naj tabori zlasti to poudarijo.

Tekom leta osnovana okrožja pa so postavljena tudi pred važno organizacijsko preizkušnjo, kajti sama morajo prevzeti in izpeljati vso organizacijsko taborov po smernicah, katere je

podal II. zvezni svet. Prihodnje leto bo kot zaključek slovesnosti 40 letnice Prosvetne zveze zvezna prireditve v Ljubljani. Upamo, da bo za to priliko Stadion dovršen in bo lahko sprejel tudi mednarodne katoliške gimnaste in sportnike. Nujno je torej potrebno, da posvetite vse sile in moči zveznemu nastopu, ki bo prihodnje leto in za katerega so letošnji tabori skrbna priprava.

Članstvo vsakega društva je torej dolžno, da se skupno udeleži okrožnih prosvetnih taborov. Ne samo tisti naj pridejo, ki bodo sodelovali, priti morajo vsi člani in članice, da se ob taborskem ognju navdušijo za nadaljnje delo. Dolžnost vsakega društvenega odbora in vsakega odseka in krožka je, da takoj povabi vse članstvo in da organizira kolikor mogoče celokupen nastop prosvetnega društva na okrožnem taboru. Zato takoj na delo, na agitacijo od člana do člana, da bo vaše društvo zastopano s svojo društveno zastavo, s fanti kolezarji, sportniki. Vaš krožek naj pošlje vsa dekleta; zlasti skrbite, da ne ostane nobena narodna noša doma.

Bog živi!

K. H.:

Socialno vprašanje na vasi

(Konec.)

Vendar pa so te zadruga na vasi ponekod bolj životarile kakor živele, zlasti jih je bilo težko spraviti v življenje v komaj minuli dobi. Kmet je vajen, da se giblje v komaj omejenem krogu. Sam je gospodar svoje zemlje in svoje družine. Tam je njegova volja vse in njegovo mnenje o vsaki stvari edino, ki naj ga vsa hiša upošteva. V skupnosti, v zadrugi, pa je le eden med mnogimi in njegova beseda dostikrat ne pomeni nič. Vedno se boji, da ga bodo ogoljufali, preliščili, da njegove zasebne koristi v skupnosti niso dovolj zavarovane. Nevarnosti kapitalizma še vedno ni spoznal v toliki meri, kakor delavec; zakaj vsemoč denarja njega le od časa do časa prizadene in še takrat ne naravnost, ampak le posredno.

Predvsem zahteva kmet od svoje zadruga in organizacije materialne koristi: zadruga naj mu preskrbi poceni gnojila, razne stroje, plemensko živino in oskrbi po ugodnih cenah prodajo njegovih pridelkov, dobavi naj mu poceni kredite. Šele polagoma se bo morda po dolgi vzgoji povzpел do tega spoznanja, da je zadruga več kot samo sredstvo za materialno prosperiranje kmetije; šele dolga vzgoja bo morda vzbudila v njem duha skupnosti, vzajemnosti, zavest, da je le v slogi in skupnosti moč, kjer si lahko pribori svoje pravice in veljavo.

To združeno življenje pa ima hudega sovražnika v kmečki ženi. Ženi je prirojen strah, da se boji vsega, kar odteguje moža domu. V družbi zapravlja čas in denar, ki je prav za prav last družine. Žena je zaprta v svoj dom, vse misli ji žive le v družini, in tako se ne zaveda, kako nujno potrebno je, da se kmečki stan kot skupnost postavi v bran proti skupnosti meščanstva prav v času sedanje krize, ko hoče mesto vsa bremena sedanjih dni zvreči ravno na kmeta. Če ima meščan malo denarja, naj to pomanjkanje plača kmet in naj zastoj prodaja svoje pridelke. Žena dostikrat tega ne vidi, ona gleda le sedanjí položaj, skrbi jo le sedanjí tre-

nutek. Vsa je v majhnih skrbih, ki jih ji nalaga vsakdanje življenje, pa ne more razumeti skrbi in pogleda na veliko in na bodočnost. Zadruga je zanjo v največ primerih le »izgovor, da mož lahko zapravlja in se podaja na nevarna pota«. Ko se po kaki seji zadruga vrne mož pozno domov, ga ima dostikrat v glavi kozarček preveč. Žena sklepa roke in obupuje, zakaj mož je zapravlil dobršen del dneva, povrhu pa še denar.

Mož v početku navadno vztraja pri svoji misli in svojem delu. Toda žena mu vedno kaže nejevoljen obraz, godrnjaje mu pripravlja boljše obleko in nedeljsko srajco, kadar hoče na sejo in če se zgodi, da pobirajo članarino, kadar moža ni doma, jo ne bo plačala, zakaj »to je samo zapravljanje«.

In mož se pogosto vsega naveliča, pa se vda ženi in izstopi iz zadruga.

Seveda to pravilo ni splošno in zlasti pri nas v Sloveniji je po zaslugi naših prosvetnih društev tudi žena tako zajela združno misel, da je pogosto ona tista, ki sili in bodri moža, da pristopi v organizacijo in mu daje koristnih in tehtnih nasvetov za združeno življenje. Koder pa se žena še vedno ni živela v to misel, je temu po navadi kriva organizacija sama. Do zdnjega se je vse premalo brigala za ženo in ji v javnem življenju niso priznali nikakih pravic. Njen delokrog je bil omejen na ozek prostor domače hiše; kaj more zato, če ji je pogled ostal omejen, ko pa se ji nima kam razširiti. V Kanadi je neki minister ob priliki svojega potovanja po deželi podal tole zanimivo poročilo: Najprej smo si ogledali kmetijo. Oskrbeli smo kmetu stroje in živino. Ogleдали smo si njegove hleve, vole, krave in prašiče. Šele nazadnje smo se zavedli, da ima kmet tudi ženo in otroke in da je središče vsega dela in spevanja kmetovega najbrž med štirimi stenami njegovega doma in ne v poljih in hlevih.

Kanada je izgubljeno sijajno domestila. Postala je budnica za vse

ležele na svetu. Organizirala je po vsej državi krožke kmetijskih žena in jim nudila vso pomoč bogate države. Hotela je, da postane žena gonilna sila na kmetiji, iz katere bo izhajalo veselje in pobuda za vse delo na kmetiji in v vasi ali mestu.

Tudi v drugih deželah se žena organizira v posebnih ženskih društvih. Vendar so ta društva v glavnem le skupna društva, niso pa posebna stanovska društva, ki bi bila namenjena nečim samo kmetijskim ženam in gospodinjam in bi imela posebej zanje prirojena pravila in delovanje. Potrebna pa bi bila v današnjih časih dasti še taka. Kakor si je mož ustanoval svoje zadruge, da išče v njih pomoč pri svojem gospodarstvu, tako bi morala kmečka žena imeti tudi neko oporo za svoje delo kot gospodinja.

Danes žena iz večine prihaja na društvene sestanke zato, da se na njih razvedri in odpočije po napornem delu telega tedna. Poučna predavanja kot taka je dostikrat ne zanimajo posebno, skoro nezaslišano pa je, da bi sama tudi sodelovala v društvu s svojimi mislimi in besedami. Sram jo je govoriti vpricho vse družbe, ne upa si povedati javno svojih, morda zelo pametnih misli, da bi ugovarjala kakemu boljšemu govorniku, pa Bog ne daj. Tudi jo je le težko pridobiti, da bi stopila v odbor. Boji se odgovornosti. Če pa jo prevzame, pa hoče biti navadno le predsednica.

Tako nam ženska društva na vasi, koder obstojajo, iz večine le životarijo. Zadnji čas pa je, da stopimo korak naprej in se ta društva preurede tako, da ne bodo samo poučna društva, ampak da bodo imela tudi gospodarsko podlago. Razne drage gospodinjске naprave in stroje bo lažje zmoglo skupno društvo kot pa posameznica, tudi bo zadruga ali društvo lahko vnovčilo pridelke gospodinje tam, kjer jih posameznica ne more.

Seveda pa je pot do tega, da bomo iz kmetijske žene napravili dobro družabnico, še dolga. Po svojem čutu se drži le svojega: ceni svoje mleko, jajca, drži se svojih kupcev. Njeni pridelki so vedno boljši kot oni njene

sosede. Če se združi z njo, ali je ne bo na kak način preliščila. In ali ni krivica v tem, če bo njen boljši pridelek imel prav tisto ceno kot slabši njene sosede.

Uspeh vsakega zadružnega življenja je odvisen od stanovske vestnosti posameznega člana. Vsak boj za izboljšanje cen na zadružni podlagi je že naprej obsojen na neuspeh, če kmetica zaliva svoje mleko z vodo, meša maslo s starim pokvarjenim itd. Ena sama kmetica na tak način lahko škoduje vsej vasi.

To je veliko zlo, da se kmetica do danes še ni zavedla velikanskega pomena tega, da je njen izdelek na dobrem glasu. Kaj pa če malo goljufam, si misli, to se ne opazi. Nekoliko bolj vodeno mleko, nekaj skvarjenih jajc med množico svežih, to je vendar taka malenkost, da je nihče ne bo opazil. Kaj zato, če tudi meščanka dobi enkrat nekoliko skvarjenega masla? Koliko se ga njej pokvari. Želji po zaslužku se pridruži še nepazljivost, lahkomišelnost in lahka želja, da škrien eno zaigra, morda tudi neznanje tega, kar svet danes smatra za dobro ali slabo blago.

Ni še dolgo tega, ko je potnik na svoji poti skozi večjo vas kupil v kmečki hiši zavoj presnega masla. Doma ga je stehal in prerezal, pa je našel v sredi debel kamen. Drugje je trgovce kupoval vse pridelke cele vasi. Osem kmetice mu je oddajalo dobro blago, deveta pa pokvarjeno. Ker pa je on kupoval kar povprek, je vse blago postalo le srednje kakovosti in vsa vas je zaradi ene kmetice dobila za svoje pridelke nižje cene kakor bi jih bila, če bi bila tudi deveta prodajala prvovrstno blago.

Tu se jasno kaže pomanjkanje socialnega čuta med našimi kmeticami. Treba bo še dolge vzgoje, da se bo vsaka posamezna gospodinja zavedala, da je od nje in njenega ravnanja odvisna blaginja ne samo njene hiše, ampak tudi cele vasi. Duh skupnosti, ki ga je predvojna doba ubijala, mora zopet zaživeti v naši vasi, da bo v njem iskala rešitve in pomoči iz stiske današnjih dni.

III. zvezni svet

2. junija so se zbrali zastopniki 11 prosvetnih okrožij in zastopniki glavnega odbora v Jugoslovanski tiskarni k seji III. zveznega sveta. Razgovor se je vršil o prosvetnih taborih, ki bodo v poletni seziji na sledečih krajih:

Prosvetni tabori

1. V Litiji bo 20. junija prosvetni tabor za šmartinsko okrožje. Obenem bo litijsko prosvetno društvo na ta dan blagoslovilo svojo društveno zastavo.

2. V Trnovem v Ljubljani se bo vršil 4. julija prosvetni tabor za mesto Ljubljana in za ljubljansko okolico. Tudi trnovska prosveta bo na ta dan slovesno blagoslovila svojo društveno zastavo.

3. V Kostanjevici bo 4. julija tabor, ki bo združil vsa prosvetna društva leskovaškega prosvetnega okrožja.

4. Belakrajina se zbere 11. julija v Črnomlju, kjer bo belokranjski prosvetni tabor.

5. Kranjsko okrožje priredi večdnevno prosvetno prireditev, združeno s prosvetnim taborom; glavni dan je določen za 11. julij, dočim bo razstava prosvetnega okrožja otvorjena že nedeljo preje.

6. Škofjeloško prosvetno okrožje priredi v juliju kulturni mesec. Prične se 4. julija s štafeto, ki ponese prst z groba matere pokojnega Kreka na grob Evangelista v Ljubljano. Priredi tudi zgodovinsko pasijonsko predstavo, glavni dan in praznik pa bo 18. julija, ko bo prosvetni tabor za celo okrožje.

7. V Mengšu praznuje društvo svoj jubilej na ta način, da priredi 25. julija prosvetni tabor za kamniško okrožje.

8. 25. julija se bodo društva iz ribniške dekanije zbrala pri Sv. Gregorju na rojstnem kraju dr. J. E. Kreka.

9. Žužemberško prosvetno okrožje ima svoj tabor 25. julija v Žužemberku.

10. Društva, ki pripadajo pod cerkniško dekanijo, prirede svoj praznik 1. avgusta v Cerknici.

11. Radovljiško okrožje organizira 8. avgusta v Radovljici svojo prireditev.

12. Zagorsko okrožje, h kateremu spadajo društva, ki gravitirajo k Zagorju, se zbere 8. avgusta v Mediji Izlakah, kjer bo blagoslovitev prosvetnega doma, združena obenem s prosvetnim taborom.

13. Društva vrhniške dekanije se zbere na svojem taboru 22. avgusta v Gor. Logatcu.

14. Moravško okrožje ima svoj tabor 22. avgusta v Moravčah.

15. Trebanjsko okrožje bo počastilo 20 letnico Krekove smrti v Št. Janžu, kjer je pokojni Krek umrl.

Prosvetna zveza in Kmečka zveza

Na zveznem svetu je podal izčrpen referat g. minister dr. F. Kulovec o ciljih in namenih Kmečke zveze, zlasti pa Mladinske kmečke zveze. Kmečka zveza se je oživela in se postavila na čisto stanovsko kulturno podlago. Kot taka organizacija je zajela široke ljudske mase in je zmožna zajeti kmečko mladino. Organizacija sloni na verskih, narodnih in stanovskih načelih. Pri nas sloni tako politična kakor tudi kulturna organizacija na kmetu, zato je pač naša dolžnost, posvetiti vso pažnjo kmečkemu stanu kot nositelju kulturnega gibanja. Nasprotniki so to pač dobro spoznali ter se vrgli zlasti na kmečko mladino, vsled tega ne smemo tudi mi izpustiti izpred oči kmečke mladine. Ker imamo pri nas mladinsko organizacijo ZFO, ki deluje pod okriljem PZ, zato je naloga, da se to vprašanje razčisti in vsestransko dobro premisli. Možnost in obširno polje za delovanje pa je dana obeh organizacijama. Ena bi vodila splošno vzgojo, druga bi pospeševala stanovsko kulturo. Treba je namreč vzgojiti iz kmetjskih slojev voditelje, kar nam kaže zlasti sedanji položaj volitev v kmetijske zbornice.

Kot drugi govornik nastopi g. Ludovik Puš, kateri ugotovi potrebo razmejnitve dela med PZ in KZ, oz. med

ZFO in MKZ. Na podlagi pravil in poslovnikov je že pokazal na razlike dela in na način udejstvovanja. Ni namen razdvajati kake organizacije, temveč osnovati novo, ki naj bi zajela zlasti ono mladino na kmetih, med katero se ne more usidrati nobena izmed dosedanjih organizacij. Poudarja, da ne gre za vprašanje ustanovitve mladinske kmečke organizacije, marveč za to, da se najde način za sodelovanje. Tu je jedro problema.

Prof. V. Žitko, ki zastopa ZFO, prečita spomenico, s katero ZFO odklanja novo mladinsko organizacijo, češ, da KZ ni zrasla iz kontinuitete naše organizirane katoliške skupnosti. Dalje ima mladinska organizacija, ki deluje pod okriljem PZ, v svojem programu skoro vso vsebino dela, ki si ga hoče nadeti nova organizacija. Ustanovitev take Mladinske kmečke zveze pomeni cepljenje članstva in cepljenje moči. Dejansko je to le presaditev neke organizacijske ideje iz inozemstva na naša tla. Težko bo tudi ločiti delavsko mladino od prave kmečke mladine. Cepitev mladine bi pomenilo pospeševati razrednostni boj in jo je treba odklanjati tudi z vzgojnega stališča. Končno pa opredeljevanje mladine na stanovski pripadnosti razbija tudi farno skupnost in zavest občestvenosti vseh katoličanov v župniji. Vsled teh razlogov naj se ne bi začelo z organiziranjem MKZ.

Temu je sledila daljša debata, ki je pokazala, da je vprašanje tako važno, da ga je treba vsestransko predebatirati. Tekom debate je g. predsednik pojasnil, da je namen današnjega sestanka podati vsestransko informacijo okrožnim referentom o tem vprašanju. Gotovo je, da se vse življenje po župnijah ne bo moglo urediti po istem pravcu. Končno so se sprejele smernice in direktive, na podlagi katerih naj se rešuje to vprašanje, ki jih je predlagal g. Puš. Med PZ odnosno njenimi odseki v Ljubljani in Mariboru in med KZ v Ljubljani se sklene naslednji dogovor:

1. Obe organizaciji bosta vedno in povsod stremeli za čim tesnejšim sodelovanjem.

2. Naloga KZ je, da širi kmečko stanovsko zavednost in izobrazbo in da skrbi za strokovno, gospodarsko napredovanje svojega članstva in kmečkega stanu sploh, dočim spada v področje PZ v Ljubljani in Mariboru vse polje splošne ljudske prosvete. V tem smislu se bo gibal tudi delo mladinskih odsekov obeh organizacij.

3. Kjer bi krajevne razmere pokazale, da bi bilo ta ali oni mladinski odsek ustanoviti po večini le s člani oz. članicami že obstoječega mladinskega odseka oz. krožka in bi na ta način delo po naših načelih imelo trpeti škodo, se bo organiziranje pozneje snujočega se mladinskega odseka sporazumno opustilo.

Zvezin svet je imenovane smernice soglasno sprejel kot direktivo za bodoče delo.

Nato so sledila poročila okrožnih referentov, iz katerih se spozna, da delo v poletnem času v prosvetnih društvih bolj počiva, ker delo na polju zaposluje članstvo. Večinoma pa se okrožja pripravljajo za prosvetne taborce.

40 letnica Prosvetne zveze

1. Ob 20 letnici Krekove smrti naj bi bila Krekova spominska proslava in to po možnosti na predvečer občnega zbora.

2. Vršil naj bi se voditeljski tečaj, na katerem naj bi se predelala tvarina, ki je obvezna za društva v bodočem letu.

3. Zveza naj pripravi slovenski teden, ki naj bi bil posvečen naši narodni obrambi.

4. Tekom zimske sezi je naj bi se priredil socialni teden, na katerem naj bi se temeljito obravnavala sodobna pereča socialna vprašanja z namenom, kako prenesti socialno delo na teren in življenje.

5. PZ naj priredi prosvetno razstavo, katera naj bo verna slika 40 letnega dela PZ.

6. Mladinske organizacije prirede 1958 zvezno mednarodno prireditvev na Stadionu. Pri tej priliki naj bi se blagoslovil temeljni kamen za prosvetni dom.

7. Kot zaključek in v spomin 10 letnice Radio oddajne postaje naj bi se pripravil vzoren monstre koncert, ki bi bil sposoben za mednarodni prenos.

PZ naj bi na ta način storila veliko delo za notranjo poživitev svojih organizacij za našo narodno obrambo in

za našo afirmacijo v mednarodnem svetu.

Ta osnutek se bo poslal še okrožnim odborom, da ga po uvidevnosti spopolnijo. Končno se je g. predsednik zahvalil za udeležbo in zaključil III. zvezni svet.

Krista Hafner:

Prosvetno in versko življenje na vasi

Nekaterim se zali tvegana reč govoriti o duhovnem življenju kmetovem. Saj je književna kultura trinajstletnega vaškega otroka, ki zapušča šolo, po navadi tako neznamna. Kaj bo od tega ostalo čez pet ali šest let, če otrok ne bo obiskoval tega ali onega nadaljevalnega poučnega tečaja, te ali one prosvetne organizacije? Saj se kljub vsemu urejenemu pouku vendarle še danes najdejo pri vojakihi fantje, ki niso zmožni, da bi sami napisali eno samo pismo domov staršem ali znanecem. Tako se zdi poslovnemu človeku, ki proučuje svet s svojega kabineta, naslonjen na mizo, ki je polna atlasov in učnih zbornikov, ali meščanu, ki ga že zjutraj ob zajutruku čaka na mizi kopa najnovejših časnikov in zaspri zvečer ob daljnih predavanjih iz Prage, Berlina in Rima, da duševnega življenja na vasi ni. Toda če damo tej besedi njen življenjski pomen inteligence, se vsa stvar takoj spremeni. Malo je poklicev, ki bi stavili takšne zahteve na človeka glede opazovanja, spomina in presojanja, kakor jih stavi ravno kmetov poklic. Svoje znanje si pridobi kmet s potrpežljivim nabiranjem izkušenj, ki jih mora dan za dnem presojati, popravljati in nadzirati skozi dvajset, trideset, morda še več let.

Dolgo mora razmišljati in si napevnjati duha, da si vse dogodke vtisne v spomin z vsemi okoliščinami časa in kraja; zakaj on ne nosi s seboj svinčnika in zvezka, da bi si jih sproti zapisoval. Vse to si mora zapisati le v spomin, in ob dani priliki mu mora biti vse to na roko, ne da bi šele iskal po knjigah in zvezkih svoje opazke in beležke. Kako nenehno pazljive so

bile skozi vse dolgo življenje naše stare matere, ki smo jih še vsi poznali, ki pa morda niso znale ne pisati ne brati; zakaj v njihovem času še ni bilo šol, ali pa če so bile, so bile preoddaljene, ali pa deklica ni mela denarja, da bi bila mogla plačevati šolnino in je imela prešlabo obleko, da bi mogla hoditi na dolgo pot. Kako genljiv nam mora biti spomin na te čestitljive žene, ki so kljub vsemu neznanju sodobne učenosti in pomanjkanju vsch znanstvenih pripomočkov vendarle znale računati, presojati in voditi gospodinjstvo in dostikrat tudi vse gospodarstvo velike kmetije in so pri svojem delu imele uspehe, za katere jih še danes lahko zavidamo in katerih dostikrat sodobna žena ne more doseči kljub vsemu svojemu književnemu znanju.

Ali je kmet inteligenčen? Samo domišljav mestni publoglavež more kaj takega vprašati! Kakor povsod drugod, tudi med kmečkimi ljudmi inteligence ni enakomerno razdeljena, ampak se nahaja med ljudmi v različni meri; zakaj ta kraljevski dar ni vsakemu od narave dan, in komur ni od narave dan, si ga tudi pozneje ne more pridobiti ali le težko. Meščanu, ki s kmetom govori, se zdi, da ta le počasi dojema stvar, o kateri govori, in ga le počasi razume. Toda premislimo, kako vse drugačen je kmetov besedni zaklad od besednega zaklada meščana. Govorimo s kmetom njegovo govoricu, dajmo mu besede, ki jih pozna, pa bomo videli, kako silno bo kmet dostikrat prekašal meščana v zrelem presojanju in umevanju življenja in svojega dela. Resnice, ki mu jo podajamo, morda ne bo takoj do-

amel, ne bo je zagrabil ob prvem razgovoru; zakaj po naravi je nezaupljiv. Toda če jo je enkrat sprejel, se v njem počasi razvija, postaja polnejša in bogatejša, dozoreva v njegovi glavi, dokler nekega dne ne dobi sile in moči, ki ga vsega potegne za seboj. Na mesečana udarja dan za dnevom povodenj novih vtisov, novih misli, senzacij, razburjen in nobena misel nima časa, da bi se razvila v dejanje. Nobena misel nima časa, da bi dozorela in dala sad, medtem ko ima na deželi čas, da počasi dozoreva in dostikrat bogato obrod.

Temu kmetovemu duhovnemu življenju pa je danes te dni — in to je morda novo — treba hrane. Sam si je želi, išče jo, in čeprav tega vedno ne prizna, vendar je v njem sila, ki ga žene, da bi se izobraževal. Oni, ki znajo brati brez težave in brez večjega napora (ob vsem drugem telesnem delu postane čitanje za veliko njih naporno, čeprav so morda nekdanj v šoli gladko znali), si žele knjig in sprašujejo po njih. Na deželi veliko berejo, zlasti še dekleta in mlade žene, če so svoje dni žene po dnevnem delu dolge zimske večere prečele ob preslici in statvah, pa sede danes ob knjigi pozno v noč.

Kaj čitajo? Vse, kar dobe v roke, žalibog. Dnevnika v splošnem nimajo naročenega, ker je predrag in ker zlasti v poletnih dneh nihče nima časa, da bi ga čital. Toda tednik ima danes že skoraj vsaka vaška hiša. Poleg tega še kak gospodarski, strokovni list za gospodarja, in prečesto poseben ženski list tudi za dekleta in gospodinjo. Žalibog nimajo prednosti tisti listi, ki so res dobri in temeljiti, ampak oni, ki s pisano sliko in lahko vsebino znajo pritegniti zanimanje in

domišljijo žene. Tako je žalostno dejstvo, da so oni ženski listi, ki prinašajo skoraj sam kič in so preračunani predvsem na mestne razvajene žene in njih strasti, tako silno razširjeni tudi po naših vaseh. Mesto blagoslova in pomoči prinaša tak list v kmečko hišo le škodo in uničuje zdrave navade in temelje kmečkega življenja. List, ki bi moral biti ženi v pomoč, ji je le prečesto v pogubo. Zelo radi berejo v kmečki hiši tudi povestne knjige, razne romane, ki jim pridejo v roke; izposojajo si jih med seboj, pa tudi v knjižnicah, če jih fara ima. Nevarno pa je, da čita vsako knjigo vsa družina, otroci prav tako kakor odrasli, pa če je zanje primerna ali ne. Navadno čita kdo izmed družine na glas, vsi ostali pa ga poslušajo. Dostikrat se zgodi, da otrok sam prečita knjigo, ki jo je prinesel iz knjižnice za starejšega brata ali sestro. Vsled tega dejstva je pač naloga vsake vaške knjižnice, da dvakrat presodi, katere knjige spadajo v njene predale in katere ne. Česar otroci ne smejo brati, skoraj ne spada v knjižnico posebno iz tega razloga, ker v hiši ne delajo razlike med knjigo, ki je primerna samo za odrasle, in med ono, ki jo lahko daš brez skrbi tudi otroku v roko. Prav tako ne spadajo v vaško knjižnico knjige, ki jih ni drugega kot prazen kič in opisujejo življenje le z lahkomiselnih, slabe strani. To pa ravno iz razloga, ki smo ga že zgoraj omenili: kmet si stvar, ki jo je enkrat slišal, zapomni, jo razmišlja in pridobljena misel deluje v njem, medtem ko se pri meščanu, ki bežno preletava knjigo in jo požira, misel razgubi in ne vpliva nanj tako silno ne v dobrem ne v slabem, kakor v kmetu.

(Konec prihodnjič.)

Važna uredba o avtorskem pravu

Uredba z zakonsko veljavo o avtorskopравnem posredovanju določa štirimesečni rok, v katerem morajo prenehati dosedanja zasebni posredovalci. Dovoljenje za avtorskopравno posredovanje od 27. maja dalje sta dobili dve domači društvi, in sicer

Združenje jugoslovanskih glasbenih avtorjev (U. J. M. A.) s sedežem v Zagrebu, in Združenje jugoslovanskih dramskih piscev (U. J. D. A.) v Belgradu.

Združenji bosta s pomočjo svojih posredovalnic v Belgradu, Zagrebu in

Ljubljani ter s pomočjo zastopnikov na deželi dovoljevali dovoljenja za izvajanje avtorskih del, pobirali avtorske nagrade in opravljali vse ostale posle avtorskega varstva z izključnimi pravicami. U. J. M. A. bo dajala dovoljenja za glasbene izvedbe, U. J. D. A. pa za gledališke in kinematografske izvedbe (in sicer gledališčem, kinematografom, radijskim postajam, gostilničarjem, kopališčem in drugim prirediteljem).

Avtorji jugoslovanskega državljanstva ne morejo pristopiti k nobenemu tujemu avtorskemu združenju ali usta-

novi za avtorskopravno posredovanje. Prav tako ne smejo brez pismenega dovoljenja prosvetnega ministra odstopiti svojih avtorskih pravic. Jugoslovanski državljani, ki so svoje avtorske pravice doslej že odstopili tujim posredovalnicam (združenjem ali ustanovam), jih morajo prijaviti z navedbo vsebine svojih pogodb prosvetnemu ministrstvu, in sicer delegatu za nadzorstvo nad avtorskopравnimi posredovalci.

Ta naredba ne velja za pravice, ki so združene z izdajanjem knjig ali glasbenih del (torej za izdanja sploh).

Razno

Mučnik. Goriški Slovenci stojijo pod vtisom mučeniške smrti 55 letnega Slovenca glasbenika in učitelja Lojza Bratuža. Na sveto noč je po polnočnici v cerkvi v Podgori pri Goričici spremljal slovenske božične pesmi, ki jih je pelo tamošnje ljudstvo, obhajajoč svetonočno skrivnost. Zunanaj cerkve so ga čakali zločinci in mu v svojem strašnem sovraštvu do vsega slovenskega vlili v usta večjo količino strojnega olja, pomešanega z bencinom. To nečloveško nasilje je imelo za posledico zastrupljenje jeter. Šest tednov se je boril s smrtjo in ji končno podlegel. Ob njegovem zadnjem potu je vzdrhtela vsa Goriška, odmev strašnega zločina je šel po vsem Primorju in še preko njega. Niti po smrti ni našel veliki mučenik miru pred svojimi zasledovalci. Mrtvega niso hoteli izročiti njegovi družini, marveč so ga v skrivni noči pokopali. — Ljubljana je priredila pretresljivo osmino za pokojnim Bratu-

žem. V spominskem govoru je pokojnikov najboljši prijatelj omenil tri narodne dobrine — nedolžno mladino, svojo narodno pesem in mrzlega mrliča — ki ne morejo škodovati nikomur in so vendar trni v očeh samozvanih nasilnikov. — Mučeniku na goriški slovenski zemlji večna slava!

Epidiaskopi, katere ponuja Katoliška akcija iz Zagreba tudi našim društvom, ne odgovarjajo našim dvoranam. Aparat je Prosvetna zveza preizkusila in so le za manjše sobe. Cena takemu aparatu je odločno previsoka, zato ne nasedajte raznim vabilom in vabam, ki jih pošiljajo zasebniki, ne da bi prej vprašali za mnenje centralo.

Vstopnice za dramatične predstave, koncerte in javne nastope nudi po nizki ceni, t. j. Din 4.— blok Prosvetna zveza v Ljubljani. Vstopnice so opremljene z zaporednimi številkami, ločene za sedeže in stojišča.

Vseбина: Prosvetni tabori. — K. H.: Socialno vprašanje na vasi. (Konec). — III. zvezni svet. — Krista Hafner: Prosvetno in versko življenje na vasi. — Važna uredba o avtorskem pravu. — Razno.

Uprava: Pisarna Prosvetne zveze, Ljubljana, Miklošičeva cesta 7. — Odgovorni urednik in izdajatelj Vinko Zor, Sv. Petra c. 80. — Za Zadržno tiskarno v Ljubljani: Maks Blejce